

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**ПЛАНІ ТА ЗАВДАННЯ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З ЛОГІКИ**

**Харків
2003**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З ЛОГІКИ**

**для студентів І курсу
заочного та вечірнього факультетів**

**Харків
2003**

Плани та завдання до семінарських занять з логіки для студентів I курсу заочного та вечірнього факультетів / Уклад.: В.Д. Титов, С.Д. Цалін, О.П. Невельська-Гордєєва та ін. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2003. – 20 с.

Укладачі: В.Д. Титов,
С.Д. Цалін,
О.П. Невельська-Гордєєва,
Л.М. Шенгерій,
Ж.О. Павленко

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою академії (протокол № 2 від 11.02.2003 р.)

Тема 1. ПОНЯТТЯ

П л а н

1. Предмет логіки. Значення логіки для інтелектуальної культури юриста.
2. Поняття як форма мислення. Зміст та обсяг понять. Види понять за змістом та обсягом.
3. Операції над поняттями. Узагальнення та обмеження понять. Види відношень між поняттями.
4. Визначення понять. Структура і види визначень. Правила визначення та помилки, можливі при визначенні понять.
5. Операція логічного поділу понять. Структура та види поділу. Правила поділу та помилки, що трапляються при логічному поділі.
6. Класифікація та її види.

Завдання 1. Чи всі перелічені ознаки увійдуть до змісту наведених понять?

П р и к л а д. Криміналістика – (1) наука, (2) що розробляє систему спеціальних прийомів, (3) методів (4) і способів (5) збирання, (6) фіксації, (7) дослідження (8) та використання судових доказів, (9) розвитку якої сприяла практична діяльність Шерлока Холмса. – *Ознака (9) не входить до змісту поняття “криміналістика”.*

1. Заява – (1) офіційне (2) звернення (3) громадянина (4) у державні органи, (5) надруковане на друкарській машинці (6) або набране на комп'ютері.

2. Адвокат – (1) громадянин України, (2) який має вищу юридичну освіту, (3) склав кваліфікаційний іспит, (4) одержав свідоцтво на право займатись адвокатською діяльністю (5) і прийняв присягу адвоката.

3. Злочин – (1) передбачені кримінальним законом (2) суспільно небезпечні (3) діяння (4) чи бездіяльність, (5) що посягають на суспільний лад, (6) політичну, (7) економічну систему держави, (8) власність, (9) особу, (10) політичні

(11) і соціальні права (12) та свободи громадян, (13) скоєні групою осіб (14) у нічний час.

4. Санкція – (1) частина правової норми, (2) яка вказує на міру державного примусу (3) на випадок недодержання вимог правової норми.

5. Політична партія (1) є юридичною особою, (2) що має круглу печатку з власною назвою, (3) штампи, (4) бланки, (5) інші реквізити, (6) а також символіку, (7) які затверджуються політвиконкомом, (8) реєструється в порядку, встановленому законодавством, (9) діє на всій території держави (10) відповідно до державного законодавства, (11) ратифікованих державою міжнародних угод та (12) статуту політичної партії.

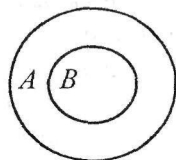
Завдання 2. Дайте повну характеристику поняття за обсягом і змістом.

П р и к л а д. Банк – поняття загальне, переєструюче, конкретне, позитивне, безвідносне.

1. Міністерство освіти України. 2. Міністерство охорони здоров'я. 3. Юридична особа. 4. Північний кордон держави. 5. Пунктуальність старости 25-ї групи Зінченко Миколи. 6. Дезактивація. 7. Неосудність. 8. Мужній вчинок. 9. Мужність ліквідатора аварії на Чорнобильській атомній станції. 10. Випадковість.

Завдання 3. Визначте, в якому відношенні перебувають поняття, зобразіть ці відношення за допомогою кіл.

П р и к л а д. Юридична особа (A), акціонерне товариство (B). – Відношення підпорядкування:

1. Право, кримінальне право, цивільне право, адміністративне право. 2. Суб'єкт правопорушення, дієздатна особа, особа. 3. Соціальна норма, норма, норма права, релігійна норма. 4. Виконавець злочину, організатор злочину, учасник злочину, підбурювач злочину. 5. Нормативно-правовий акт,

акт, указ, постанова, наказ. 6. Обвинувачений, підсудний. 7. Втручання, невтручання. 8. Учень, студент, відмінник, школяр. 9. Президент, Президент України, глава держави, монарх. 10. Людина; людина, яка проживає на території України; громадянин України; негромадянин України.

Завдання 4. Зробіть узагальнення та обмеження наведених понять.

П р и к л а д. Крадіжка – крадіжка особистого майна громадянина (*обмеження*); крадіжка – майновий злочин (*узагальнення*).

1. Юрист. 2. Державний податок. 3. Логіка. 4. Чесний вчинок. 5. Стаття 206 чинного Кримінального кодексу України. 6. Учебний заклад. 7. Адміністративне правопорушення. 8. Підручник. 9. Судоустрій. 10. Нотаріус.

Завдання 5. Встановіть вид визначення поняття.

П р и к л а д. Сімейне право – це галузь права, що регулює особисті та майнові відносини, які випливають зі шлюбу і належності до сім'ї. – *Визначення через рід і видову ознаку*.

1. Населення України – це громадяни України, особи, що не мають громадянства, іноземні громадяни, які постійно проживають на території України.

2. Судова влада – гарант додержання прав громадян та верховенства закону.

3. Соціальна норма – це зумовлене об'єктивними закономірностями правило фізичної поведінки, яке має характер, виражає волю певної частини або всього суспільства і забезпечується різними засобами соціального впливу.

4. Механізм держави – це система всіх державних організацій, які здійснюють завдання держави і реалізують її функції.

5. Термін “президент” походить від латинського “*praesidens*”, буквально означає “той, хто сидить попереду” і асоціюється здебільшого з поняттям “лідер”.

Завдання 6. Проаналізуйте визначення поняття; виділіть визначуване і визначаюче поняття; вкажіть рід і видову ознаку визначаючого поняття.

П р и к л а д. (*Dfd*) Галузь права – (*Dfs*) це об'єктивно відокремлена всередині системи права сукупність взаємопов'язаних між собою норм (*P*), об'єднаних загальністю предмета і методу правового регулювання (*BO*).

Dfd – визначуване поняття, *Dfs* – визначаюче поняття, *P* – рід, *BO* – видова ознака. Обсяг *Dfd* дорівнює обсягу *Dfs*.

1. Прокурор – посадова особа органів прокуратури, яка в межах своїх повноважень здійснює нагляд за виконанням законів.

2. Стан афекту – це сильний і короткочасний емоційний стан, який пов'язаний з різкою зміною важливих для суб'єкта життєвих обставин і супроводжується пронизливо вираженими руховими проявами і змінами у функціях внутрішніх органів.

3. Локальні норми – норми, які приймаються певними колективами відповідно до законодавства і діють в межах цих колективів.

4. Ембарго – заборона ввозу з будь-якої країни або вивозу в будь-яку країну товарів, стратегічних матеріалів, цінних паперів.

Завдання 7. Встановіть, чи є правильними наведені визначення; якщо визначення хибне, вкажіть допущену помилку.

П р и к л а д. Прогул – це відсутність на роботі без поважних причин. – *Визначення вузьке*, бо прогул встановлюється й при відсутності на робочому місці протягом 3-х годин впродовж робочого дня підряд або сумарно при залишенні робочого місця без попередження. *Таким чином, Dfd = Dfn.*

1. Неустойка – встановлена законом або договором грошова сума, яку боржник мусить сплатити кредиторіві в разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання, зокрема, у разі прострочення виконання. 2. Закон – рішення Верховної Ради, які повинні виконуватись. 3. Делімітація – визначення державного кордону з описом його проходження і нанесенням на географічну карту відповідно до укладеного договору. 4. Адвокатура – професійне об'єднання юристів.

5. Покарання – міра державного примушення за вчинений злочин. 6. Алібі – доказ невідповідності. 7. Дезорганізатор – особа, яка вносить дезорганізацію. 8. Квота – це такий мінімум виборців за пропорційною виборчою системою, який є необхідним для реєстрування одного кандидата. 9. Метод – це спосіб і засіб пізнання економічних процесів та явищ. 10. Кримінальне право регулює відносини, передбачені Кримінальним кодексом.

Завдання 8. Вкажіть вид поділу понять, ділене поняття, члени поділу, основу (підставу, критерій) поділу.

П р и к л а д. Держави (А) поділяються на унітарні (У), федеративні (С) та конфедеративні (Д). – *Поділ за відповідною ознакою; А – ділене поняття; У, С і Д – члени поділу; державний устрій – основа поділу.*

1. Функції держави поділяються на внутрішні та зовнішні. 2. Державна влада в Україні здійснюється за принципом її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. 3. Країни за економічним розвитком поділяються на постіндустріальні, країни з перехідною економікою та такі, що розвиваються. 4. Громадянські правовідносини поділяються на майнові та особисті немайнові залежно від того, якими є суб'єкти громадянського права та зобов'язання – майновими або особистими немайновими. 5. Діяння – це передусім деяка дія або бездіяльність. 6. Особа, яка вчинила кримінальний злочин, може бути повнолітньою або неповнолітньою. 7. Республіка за формою правління може бути парламентською, президентською або змішаною. 8. Вбивство може бути вчинено навмисно або ненавмисно. 9. Суд може визнати особу винною або невинною. 10. У праві розрізняються особи фізичні і юридичні.

Завдання 9. Перевірте правильність поділу понять, вкажіть помилки.

1. За державним устроєм держави поділяються на унітарні, федеративні, конфедеративні. 2. Злочини поділяються на умисні, з необережності та господарські. 3. Трудові угоди укладаються на невизначений строк і на визначений строк, що не перевищує чотирьох років. 4. Відносини між людьми бу-

вають доброзичливими та недоброзичливими. 5. Видами мистецтва є література, музика, скульптура, архітектура, портретний живопис. 6. “Існує три джерела несправедливості: власне насильство, зловмисна підступність, яка прикривається іменем закону, і жорстокість самого закону” (Ф. Бекон). 7. “У кожній державі є три роди влади: влада законодавча, влада виконавча і влада судова” (Монтеск'є).

Завдання 10. Установіть вид класифікації (природна, допоміжна, за кількома основами).

П р и к л а д. Світові релігії – християнство (православ'я, католицизм, протестантизм); буддизм; іслам; іудаїзм. – *Природна класифікація.*

1. Види юридичної відповідальності: конституційна, адміністративна, цивільна, дисциплінарна, матеріальна, кримінальна.

2. “Еллері посміхнувся: я, як і раніше, вдався до методу класифікації. У цьому разі вийшли чотири вичерпні групи. Самозванець міг бути: по-перше, чоловіком, пов'язаним з лікарнею; по-друге, чоловіком, що не пов'язаний з лікарнею; по-третє, жінкою, яка не пов'язана з лікарнею; по-четверте, жінкою, пов'язаною з лікарнею. Дивуйся, як ті перші групи швидко відпадають...” (Еллері Квін “Загадка лікарняних туфель”).

3. Джерелами коштів та майна політичної партії та її установ є: вступні, цільові та членські внески членів партії; добровільні пожертви громадян, підприємств, установ, організацій; передача коштів та майна членами партії або державою; відрахування від прибутків установ, організацій, видавництв, засобів масової інформації, заснованих партією чи її організаціями; прибутки від продажу суспільно-політичної літератури, агітаційних матеріалів, виробів із власною символікою, проведення свят, виставок, фестивалів, лекцій, політичних заходів; інші джерела, не заборонені чинним законодавством держави.

4. Правові системи сучасності: романо-германська, мусульманська, англосаксонська.

Тема 2. СУДЖЕННЯ ТА УМОВИВОДИ

П л а н

1. Судження як форма мислення. Загальний поділ суджень.
2. Прості атрибутивні судження, їх структура. Об'єднана класифікація за якістю та кількістю. "Логічний квадрат" відношень між судженнями.
3. Розподіленість термінів у судженнях.
4. Методи утворення складних суджень за допомогою логічних сполучників. Істиннісні таблиці для аналізу складних суджень.
5. Умовивід як форма мислення. Типи умовиводів згідно з напрямом думки (дедукція, індукція, аналогія).
6. Категоричний силогізм, його структура та аксіома. Загальні правила категоричного силогізму.
7. Фігури та модуси категоричного силогізму. Правила фігур.
8. Умовно-категоричний силогізм, його модуси та правила.
8. Розділово-категоричний силогізм, його модуси та правила.

Завдання 1. Вкажіть речення, що висловлюють судження.

П р и к л а д. Хто останній бачив потерпілого? – *Питальне речення; судження не висловлює.*

1. Не грайте на лекції у морський бій! 2. Ти – студент.
3. Деякі особи, що перебувають на території України, не є громадянами України. 4. Не запізнюйтесь на заняття. 5. Кому належить авторство збірки "Органон"? 6. Вирок приведено у виконання. 7. Хто не бажає своїй дитині щастя? 8. Що таке кримінальна експертиза? 9. Свідок не залишив своєї адреси. 10. Жоден закон в Україні не набуває чинності до моменту його офіційного оприлюднення.

Завдання 2. Визначте вид судження.

П р и к л а д. Мій брат вищий за мене. – *Судження з відношенням.*

1. Сьогодні тепліше, ніж учора. 2. Є таке місто – Харків. 3. Законність – невід’ємна частина демократії. 4. Година минула. 5. Верста більша за кілометр. 6. Ніхто не вільний від суспільства, в якому він живе. 7. Докази по справі існували. 8. Будь-яке кримінальне покарання призначається за рішенням суду. 9. Ніщо не існує без підстави. 10. Микола закінчив інститут раніше за свою дружину.

Завдання 3. Визначте вид судження щодо кількості та якості; визначте розподіленість термінів у судженні.

П р и к л а д. Незаконна угода (*S*) є недійсною (*P*). – *Загальноствердне судження. Термін S – розподілений, термін P – нерозподілений.*

1. Підсудний має право на захист. 2. Неповнолітні не мають права голосу. 3. Крадіжка є злочином. 4. Громадянин повинен поважати закони держави. 5. Деякі люди – флегматики. 6. Деякі пам’ятники – це пам’ятки архітектури. 7. Деякі дії не є шкідливими. 8. Деякі засуджені до позбавлення волі не є рецидивістами. 9. Кожна людина має право на рівну плату за рівну працю. 10. Жоден із свідків не відмовився взяти участь у слідчому експерименті.

Завдання 4. Користуючись правилами логічного квадрата, побудуйте судження протилежні, суперечні та судження підпорядкування. Встановіть їх істинність або хибність.

П р и к л а д. Усі студенти складають іспити. – *Загальноствердне судження (A). Судження істинне.*

Судження протилежне: Жоден студент не складає іспитів. – (*E*) – *хибне.*

Судження підпорядкування: Деякі студенти складають іспити. – (*I*) – *істинне.*

Судження суперечне: Деякі студенти не складають іспити. – (*O*) – *хибне.*

1. Підсудний має право на захист. 2. Книга – кращий дарунок. 3. Жодне слово не було загублено. 4. Усі свідки були присутні на судовому засіданні. 5. Неповнолітні не мають

права голосу. 6. Жоден свідок не був знайомий з потерпілим.

Завдання 5. Встановіть вид відношень між судженнями за правилами логічного квадрата. Запишіть ці судження у символічній формі за допомогою кванторів.

П р и к л а д. “Злочин – це суспільно небезпечне діяння” і “Деякі злочини не є суспільно небезпечними діяннями”. – *Перше судження – загальноствердне (А); друге – частково заперечне (О). Між ними встановлюється відношення суперечності.*

1. “Деякі угоди є односторонніми” і “Жодна угода не є односторонньою”. 2. “Усі студенти нашої групи були присутні на лекції” і “Жодний студент нашої групи не був присутній на лекції”. 3. “Деякі люди додержуються закону” і “Деякі люди не додержуються закону”. 4. “Усі громадяни дієздатні” і “Деякі громадяни недієздатні”. 5. “Деякі студенти нашої групи не живуть у гуртожитку” і “Усі студенти нашої групи живуть у гуртожитку”. 6. “Деякі підозрювані у вчиненні цього злочину є родичами потерпілого” і “Деякі підозрювані у вчиненні цього злочину не є родичами потерпілого”.

Завдання 6. Визначте, яким є кожне із складних суджень: єднальним, розділовим (слабка або строга диз’юнкція), умовним. Запишіть його структуру.

П р и к л а д. Якщо студент не склав усіх заліків (А), то його не допущено до іспиту (В). – *Умове судження. $A \rightarrow B$.*

1. Дія може бути мотивованою або імпульсивною. 2. Можна бути діловою людиною і думати про красу нігтів (за О.С. Пушкіним). 3. Усі люди народжуються рівними і вільними у своїй гідності і правах. 4. Потерпілою визнається особа, якій злочином спричинено моральну, фізичну чи майнову шкоду. 5. Секретар страхової компанії може вдатися до “мовчання стриманості”, “мовчання впертості” або “мовчання мужності”. 6. Третій, шостий і другий заочний факультети розміщено в новому корпусі. 7. Усі рівні перед законом та смертю. 8. Вбивство було або заказним, або ні. 9. Слідчий має право провести слідчий експеримент, якщо необхідно уточнити наявні дані по справі. 10. Якщо ти легко перемагаєш у дискусії, то ти засвоїв логіку.

Завдання 7. Складіть таблиці істинності для таких складних висловлювань: 1. $\sim p \wedge q$; 2. $(p \wedge q) \rightarrow p$; 3. $p \rightarrow (p \vee q)$; 4. $((p \leftrightarrow q) \wedge (q \leftrightarrow r)) \rightarrow (p \leftrightarrow r)$.

Завдання 8. Чи правильно побудовано наведені силогізми? Якщо ні, то які загальні правила та правила окремих фігур у них порушено?

П р и к л а д. Усі адвокати (M) – юристи (P).

Никоненко (S) не є адвокатом (M).

Отже, Никоненко (S) не є юристом (P).

Силогізм побудовано неправильно, загальні правила категоричного силогізму не порушені, але порушено правило першої фігури: менший засновок завжди є судження ствердне, а в цьому силогізмі менший засновок – судження заперечне.

1. Кожен студент, який успішно пройшов курс навчання, одержує диплом.

Н. – студент, який успішно пройшов курс навчання.

Отже, Н. отримує диплом.

2. Жоден студент 14 групи не читав твір Арістотеля “Топіка”.

Леонід прочитав “Топіку” Арістотеля.

Отже, Леонід не є студентом 14 групи.

3. Деякі громадяни – дієздатні.

Деякі громадяни є засновниками благодійних фондів.

дів.

Кожен засновник благодійного фонду є дієздатним.

4. Усі водолази люблять відпочинок на морі.

Н. не любить відпочинок на морі.

Отже, Н. не є водолазом.

5. Деякі доктори юридичних наук працюють у НЮАУ.

Усі доктори юридичних наук мають вищу освіту.

Деякі з тих, хто має вищу освіту, працюють у

НЮАУ.

6. Кожен студент групи 48 вивчає логіку.

Н. – не студент групи 48.

Отже, Н. не вивчає логіку.

7. Будь-яка дія має свою підставу.

Деякі дії мають намір.

Отже, дещо з того, що має намір, має свою підставу.

Завдання 9. Зробіть висновок із засновків; визначте, чи спроможний цей силогізм.

П р и к л а д. Зрада не приносить щастя.

Н. не скоїв зради.

Отже ...

*Висновок зробити неможливо, бо порушено загальне правило категоричного силогізму: якщо обидва засновки у су-
оженні заперечні, то силогізм неспроможний.*

1. Деякі будівлі у Харкові збудовано за проектом архі-
тектора Бекетова.

Деякі будівлі у Харкові – архітектурні пам'ятки.

?

2. Акціонери мають право на участь у голосуванні.

Н. не має права брати участь у голосуванні.

?

3. Деякі студенти, що навчаються в Харкові, є студен-
тами НЮАУ.

Петренко – студент, який навчається в Харкові.

?

4. Кожен автомобіль має колеса.

Велосипед – не автомобіль.

?

5. Кожен військовий прокурор працює на благо вітчиз-
ни.

Н. – військовий прокурор.

?

6. Кожен композитор має музичну освіту.

Дехто зі студентів НЮАУ має музичну освіту.

?

7. Кожна людина смертна.

Птах – не людина.

?

Завдання 10. Доведіть, чому неспроможні наведені
силогізми.

П р и к л а д. Кожний суддя має юридичну освіту.

Майстра спорту Сушко призначено суддею.

Отже, Сушко має юридичну освіту.

Помилка пов'язана з порушенням загального правила категоричного силогізму – помилка почетверіння термінів.

1. Студенти 13 групи не відвідують лекцій.

Петренко не є студентом 13 групи.

Отже, Петренко відвідує лекції.

2. Усі зебри – смугасті.

Деякі кішки – смугасті.

Отже, деякі кішки – зебри.

3. Шахрайство при сплаті податків можливе тільки з прямим наміром.

У діях посадових осіб акціонерного товариства закритого типу “Олеся” встановлено прямий намір.

Отже, дії посадових осіб акціонерного товариства закритого типу “Олеся” кваліфіковано як шахрайство.

4. Двері відчиняються ключем.

Ключ – спосіб перельоту журавлів.

Отже, спосіб перельоту журавлів відчиняє двері.

5. Деякі злочини є навмисними.

Необережне нанесення тяжких тілесних пошкоджень – злочин.

Деякі необережні тяжкі тілесні пошкодження – навмисні.

Завдання 11. Спробуйте зробити висновки: якщо вони неможливі, визначте, які правила порушено:

MAP

PAM

MIP

PIM

POM

MER

PEM

SOM

SOM

MIS

SAM

SAM

SAM

MAS

?

?

?

?

?

?

?

Завдання 12. Визначте модус умовно-категоричного силогізму, складіть формулу і перевірте, чи спроможний він.

П р и к л а д. Кримінальна справа не порушується в тому разі ($\sim B$), якщо немає ознак злочину ($\sim A$). Ознак злочину не встановлено ($\sim A$). Отже, кримінальну справу не порушено ($\sim B$):

$(\sim A \rightarrow \sim B), \sim A$ *Ствердний модус умовно-категоричного*
 $\sim B$ *сілогізму – modus ponens. Сілогізм*
спроможний.

1. Якщо є склад злочину, звинувачений визнається судом винним. Звинуваченого судом визнано винним. Отже, суд встановив склад злочину.

2. Якщо я буду стояти на своєму і не погоджуся з доказами мого помічника, то він переведе розмову з того, як слід діяти, на те, коли треба діяти. Однак я погоджуся з його доказами. Отже, мій помічник не буде переводити розмову з питання “як” на питання “коли”.

3. Якщо б не було законів, неможливо було б судити. Суди здійснюються. Отже, закони існують.

4. В обговоренні немає необхідності, якщо факти досить переконливі. В обговоренні немає необхідності. Отже, факти досить переконливі.

5. Якщо Н. вчинив самогубство, то в цьому є і Ваша провина: Ви були неуважні до нього, до його переживань. Однак Н. не вчинив самогубства, а був вбитий. Отже, Вашої провини в цьому немає.

Завдання 13. Маючи умовний засновок, побудуйте умовно-категоричний сілогізм за ствердним і за заперечним модусами.

П р и к л а д. Доказ, отриманий з порушенням закону (A), не має юридичної сили ($\sim B$):

1) *ствердний модус:* цей доказ одержано з порушенням закону. Отже, цей доказ не має юридичної сили,

$$\frac{A \rightarrow \sim B, A}{\sim B}$$

2) *заперечний модус:* неправильно, що доказ не має юридичної сили, отже його не одержано з порушенням закону.

$$\frac{A \rightarrow \sim B, \sim \sim B}{\sim A}$$

1. Якщо знайдені плями крові належать злочинцю, то наше припущення про поранення його вбитим підтвердиться.

2. Кожний законослухняний громадянин сплачує податки.

3. За двома зайцями поженешся, жодного не спіймаєш.
4. Кожний потерпілий має право на відшкодування збитку, якщо шкоду було завдано його майну.
5. Якщо Ви продовжуєте наполягати на своїй точці зору, Вам необхідно спростувати аргументи опонента.
6. Якщо аварія трапилася вдень, то не може бути, щоб не було свідків.
7. Якщо щось скоюється, то для цього є певна підстава.

Завдання 14. Складіть висновок із засновка за одним із модусів розділово-категоричного силогізму.

П р и к л а д. Пожежа могла трапитись або внаслідок необережного поводження з вогнем (*A*), або внаслідок порушення правил техніки безпеки (*B*), або внаслідок підпалення (*C*). Під час слідства встановлено, що не мали місця ні необережне поводження з вогнем, ані підпалення. Отже, пожежа виникла внаслідок порушення правил техніки безпеки.

Модус затверечно-ствердний розділово-категоричного силогізму: $(A \vee B \vee C), \sim A \wedge \sim C. \Rightarrow B$.

1. Влада поділяється на законодавчу, виконавчу та судову.
2. Вбивство могло бути вчинено навмисно або з необережності.
3. Співучасниками злочину поряд з виконавцями визнаються організатори, підмовники та пособники.
4. Свідок або каже правду, або першокласний актор, або у нього негаразди з пам'яттю.
5. Навмисні злочини вчинюються з прямим або непрямим наміром.
6. Потерпілим визнається особа, якій внаслідок злочину заподіяно фізичну, матеріальну або моральну шкоду.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ З ЛОГІКИ

1. Поняття про мислення.
2. Мислення і мова.
3. Істинність і правильність мислення.
4. Предмет логіки.
5. Історичні зв'язки між логікою та правом.
6. Логіка традиційна та сучасна.
7. Значення логіки для юридичної науки та практики.
8. Загальна характеристика поняття як форми мислення.
9. Поняття і слово.
10. Зміст і обсяг поняття.
11. Узагальнення і обмеження понять.
12. Зміст поняття і склад злочину.
13. Логічна сутність кримінально-правової кваліфікації злочинів.
14. Види понять.
15. Відношення між поняттями.
16. Сутність визначення.
17. Види визначень.
18. Правила визначення і помилки, можливі при визначенні.
19. Логічний поділ як операція з'ясування обсягу понять.
20. Правила логічного поділу.
21. Види логічного поділу.
22. Класифікація та її значення для юридичної теорії і практики.
23. Загальна характеристика суджень.
24. Судження і речення.
25. Запитання, їх види. Роль запитань в юридичній теорії і практиці.
26. Прості судження, їх типи і структура.
27. Категоричні судження, їх види.
28. Розподіленість термінів у простих судженнях.
29. "Логічний квадрат".

30. Принципи побудови таблиць істинності для складних висловлювань.
31. Умовні судження.
32. Єднальні (кон'юнктивні) судження.
33. Розділові (диз'юнктивні) судження.
34. Загальна характеристика основних законів логіки.
35. Закон тотожності.
36. Закон несуперечності.
37. Закон виключеного третього.
38. Закон достатньої підстави.
39. Значення законів логіки для юридичного дослідження.
40. Загальна характеристика умовиводів.
41. Безпосередні та опосередковані умовиводи.
42. Загальна характеристика дедуктивних умовиводів.
43. Категоричний силогізм. Визначення і склад категоричного силогізму.
44. Аксиома силогізму.
45. Загальні правила категоричного силогізму.
46. Фігури і модуси категоричного силогізму.
47. Логічні помилки, що трапляються в категоричних силогізмах.
48. Умовно-категоричний силогізм.
49. Розділово-категоричний силогізм.
50. Скорочені силогізми (ентимеми).
51. Поняття про індукцію.
52. Повна індукція.
53. Неповна індукція.
54. Індукція через простий перелік.
55. Наукова індукція.
56. Методи встановлення причинних зв'язків між явищами.
57. Поняття і структура умовиводів за аналогією.
58. Аналогія права і аналогія закону.
59. Поняття гіпотези та її структура.
60. Види гіпотез.
61. Версія в судовому дослідженні.

62. Поняття доведення.

63. Побудова доведення.

64. Види доведень.

65. Спростування та його види.

66. Правила доведення і помилки, що трапляються у

доведеннях.

ПЛАНИ ТА ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ЛОГІКИ

для студентів I курсу
заочного та вечірнього факультетів

Укладачі: ТИТОВ Володимир Данилович,
ЦАЛІН Степан Дмитрович,
НЕВЕЛЬСЬКА-ГОРДЄЄВА Олена Петрівна,
ШЕНГЕРІЙ Людмила Миколаївна,
ПАВЛЕНКО Жанна Олександрівна

Відповідальний за випуск *В.Д. Титов*
Редактор *Г.О. Гришакова*
Коректор *В.В. Христенко*
Комп'ютерна верстка *Г.В. Калашнікової*

План 2003, поз. 3

Підп. до друку 07.07.2003. Формат 84x108 ¹/₃₂. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 0,6. Облік.-вид. арк. 0,65. Вид. № 17.
Тираж 500 прим. Зам. № 1731. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національної юридичної академії України
61024, Харків, вул. Пушкінська, 77

Друкарня
Національної юридичної академії України
61024, Харків, вул. Пушкінська, 77